

Jan van Kilsdonk in 1965 (foto Eric Koch / Anefo)

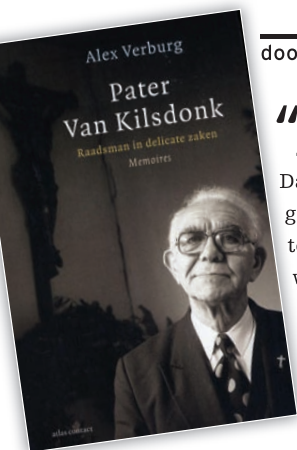
Vervolgens vertrok hij naar Amsterdam en werd er godsdienstleraar en studentenpastor.

PEDAGOGISCHE EROS

Van Kilsdonk's opvattingen over het leraarschap zijn duidelijk: "Een leraar is een tovenaer en is hij dat niet, dan is hij weinig. Men sprak vroeger wel van een pedagogische eros, en dat is iets..., dat is een gevoel. Ik heb later, als godsdienstleraar, ook een beetje van die pedagogische eros gehad. Dan gebeurde er wat met die jongens, ineens voelden ze dat 'iets' ze boven de pet ging, maar ondertussen kwam het wel aan hun pet toe." Tot zijn leerlingen behoorden onder andere Huub Oosterhuis, Kees Fens en Antoine Bodar. Bodar krijgt er van langs vanwege zijn gevaarlijke loslippigheid: "Je hebt aanleg voor opschepperij en vroomheid."

Al op jonge leeftijd zijn de tegendraadse opvattingen van Van Kilsdonk een doorn in

NIET BESCHULDIGEN, PORTRET VAN EEN VAN NEDERLAND'S MEEST KLEURRIJKE GEESTELIJKEN MAAR EERBIEDIGEN

door Martin Maassen

"A ls mensen ten onder gaan, kom ik in actie. Dan boeit het mij ook. Mij gaat altijd en alleen maar ter harte de individuele weg van die jonge man of vrouw." Kenmerkender kan pater Jan van Kilsdonk (1917-2008) zichzelf niet

neerzetten. Van Kilsdonk deed dat vlak voor zijn dood in 2008 in ruim zestig uur gesprekken die hij voerde met schrijver Alex Verburg (ondermeer bekend van de fraaie roman *Het huis van mijn vader*). Uit die gesprekken tekende Verburg een bijzonder en meeslepend portret van een van de meest kleurrijke geestelijken die Nederland heeft gekend. Van 1944 tot 1947 werkte van Kilsdonk als aalmoezenier in Vught onder gedetineerde NSB-ers ("Schuldige mensen bekeer je niet door ze te beschuldigen, maar door ze te eerbiedigen").

het oog van "Rome." De pater relativeerde doodzonden als voorechtelijke seks, gaf homoparen zijn zegen, pleitte tegen het celibaat, nam het op voor jongensminnaars, aids-patiënten en voor de vrouw in het priesterambt. Ook over zelfbevrediging stonden z'n opvattingen lijnrecht tegenover de kerkelijke leer: "Je hield je seksualiteit in bedwang. Er was een norm. Mijn barmhartigheid bestond eruit dat zo'n leerling van vijftien, zestien jaar met zoiets bij je kwam, ik dan zei: 'Ach jongen, je kunt dat als je wilt wel

NO ACCUSATIONS, BUT RESPECT
Compelling Portrait of a Colorful Dutch Clergyman

"When people are suffering, I spring into action. And I take an interest. I only take to heart the individual road of that young man or woman." Father Jan van Kilsdonk could not have characterized himself better. Van Kilsdonk did so just before his death in 2008, in more than sixty hours of conversations with author Alex Verburg. With these conversations as a basis, Verburg wrote a remarkable and compelling portrait of one of the most colorful clergymen The Netherlands have ever known. From 1944 until 1947, Van Kilsdonk worked as a chaplain amongst

imprisoned members of the national socialist movement (NSB), the Dutch branch of the Nazi Party ("You do not convert guilty people by accusing them, but by showing them some respect"). After that, he left for Amsterdam to become a teacher of religion and a student pastor.

PEDAGOGIC EROS

Van Kilsdonk's views on the teaching profession are clear: "A teacher is a magician, and if he is not, he is very little. In former days, people spoke of pedagogic eros, and that is something of..., well, it is a feeling. Later on, I did feel some of that pedagogic eros as a teacher of religion. Something happened to these boys, and suddenly they felt 'something' was over

their heads, but it did get to the point where that wasn't the case anymore."

Some of his pupils were Huub Oosterhuis, literary critic and scholar Kees Fens, and gay priest Antoine Bodar. Bodar was castigated for being dangerously loose-tongued: "you have a knack for bragging and piety." Already at a young age, Van Kilsdonk's contrary opinions were a thorn in the flesh of "Rome." The father put mortal sins, such as premarital sex, into perspective, gave same-sex couples his blessing, argued against celibacy, spoke in defense of boylovers, AIDS patients, and female priests. His opinions on masturbation were also in direct opposition to the ecclesiastical doctrine: "Sexuality was something you kept under control. There was a norm. When a

pupil of approximately fifteen, sixteen years of age came to you with something like that, my mercy consisted of saying: 'Well, my son, you may confess to this if you wish, but you should not consider this something that is now taking you further from Our Lord.' I would tone it down. Not to ridicule it, but just because I did not want to burden someone with a feeling of guilt."

'MY EYES WERE OPENED'

In his fourth year as a teacher of religion, one of Van Kilsdonk's former pupils committed suicide: "that boy had kept a large diary. In that diary, he accused and mentioned by name all teachers, including me, of not paying any attention to his

biechten, maar je moet het niet beschouwen als iets waardoor je nu verder van Onze-Lieve-Heer afstaat.' Ik verzachtte het dus. Niet om het als belachelijk af te doen, maar ik heb nooit iemand met een schuldgevoel willen belasten."

'MIJN OGEN GESCHERPT'

In zijn vierde jaar als godsdienstleraar pleegde een oud-leerling van Van Kilsdonk zelfmoord: "die jongen liet een groot dagboek na. Daarin beschuldigde hij eigenlijk alle leraren, ook mij, met naam en toenaam, dat wij geen aandacht hadden gehad voor zijn homoseksualiteit. Terwijl hij daar, volgens hem, wel tekenen en aanleiding voor had gegeven. Zijn ouders kwamen het mij vertellen. Dat heeft mij erg aangegrepen, zo aangegrepen dat mijn ogen er gescherpt door zijn geworden." Vlak na de dood van de jongen werd Van Kilsdonk benoemd tot studentenpastor. Hij ging in het Amsterdamse dansvonden voor homoseksuele studenten organiseren en richtte de spraakmakende Studenteneklesia op. Ook binnen de ekklesia streed van Kilsdonk voor het slechten van taboes, zoals die rond homoseksualiteit. Homoseks was "een vondst van

...doodzonden als voorechtelijke sex, gaf homoparen...

de Schepper" aldus de pater.

DOUCÉ EN BRONGERSMA

Van Kilsdonk verzorgde de uitvaarten van veel kleurrijke figuren, onder wie de Vlaamse pastor Joseph Doucé, de Nederlandse jurist en oud-senator Edward Brongersma, maar ook die van bijvoorbeeld sportjournalist Hans van Wissen en schrijver Frans Kellendonk...

Van Kilsdonk was bevriend geraakt met pastor Doucé die in Parijs het Centre du Christ Libérateur oprichtte, een centrum voor pastorale zorg aan seksuele minderheden. Doucé moest die zorg met de dood bekopen. In 1990 werd hij op brute wijze vermoord: "het kan iemand duur komen te staan als hij omgaat met tollenaars

en zondaars alsof dat de gewoonste zaak van de wereld is."

Ook met Edward Brongersma raakte Van Kilsdonk bevriend. Brongersma is vooral

bekend door zijn boeken over jongensliefde. De oud-politicus verhaalde van "heel normale, verstandige vriendschappen" en "ontmoetingen met jongens, nooit kinderen maar jongens van een jaar of vijftien." Door deze verhalen was er bij Van Kilsdonk "een enorme gretigheid ontstaan om te leren in de school van de menselijke ervaring en van het hart." Hoe dan ook, Brongersma koos, opgejaagd door een snel veranderend, guur maatschappelijk klimaat, voor euthanasie en Van Kilsdonk deed de uitvaart.

INNERLIJKE ROEPING

De door Van Kilsdonk opgerichte Studenteneklesia komen uiteindelijk onder de hoede van de theoloog en dichter Huub Oosterhuis. Van Kilsdonk ziet tot zijn verdriet hoe het studentenpastoraat verandert in een politiek-cultureel samenzijn: "wat in hun eigen ziel aan lief en leed is, wordt daar niet neergelegd." Daarvoor was de tegendraadse Van Kilsdonk al lang uitgegroeid tot een legendarisch figuur in de Amsterdamse studentenwereld. Wie, zoals

ik, in de jaren zeventig en tachtig in Amsterdam studeerde kon niet om de pater heen. Op heel veel plekken was hij zichtbaar aanwezig: "Ik heb letterlijk duizenden mannen en vrouwen, jongens en meisjes ontvangen die hoe dan ook niet voldoende geluk hebben gevonden en soms wel erger. Als pastor heb ik alles meegemaakt wat er mee te maken is. [...] Elementaire mensenliefde, eerbied, daar draait het om in het pastoraat. Als je dat niet opbrengt, ben je ongeschikt voor elke dienst. [...] In het pastorale gesprek 'adem ik in wat mij wordt verteld, en adem ik dat ook weer uit. Zo help ik wonden dichten. Dat is mijn innerlijke roeping."

Alex Verburg, *Pater Van Kilsdonk, Raadsman in delicate zaken: Memoires*, Amsterdam: Atlas Contact, 2013, 224 blz., ISBN 9789045022031

homosexuality. Even though, according to him, he had sent out all the signals. His parents came to tell me, and it made a deep impression on me. So deep, that my eyes were opened." Shortly after the boy's death, Van Kilsdonk was appointed student pastor. He started organizing dancing parties for homosexual students in Amsterdam, and founded the controversial spiritual home for students, the "Studenteneklesia." Also within this spiritual home, Van Kilsdonk fought taboes, such as those surrounding homosexuality. Homosexuality was "a discovery made by the Creator," the father stated.

DOUCÉ AND BRONGERSMA

Van Kilsdonk conducted the funerals of many

colorful characters, including Flemish father Joseph Doucé and Dutch journalist and former senator Edward Brongersma, but also of sports journalist Hans van Wissen and writer Frans Kellendonk. Van Kilsdonk had become friends with father Doucé, who founded the Centre du Christ Libérateur in Paris, a center for pastoral care for sexual minorities. Doucé had to pay for this care with his life. In 1990, he was brutally murdered: "someone can have a very high price to pay for his association with publicans and sinners as if it was nothing out of the ordinary." Van Kilsdonk also befriended Edward Brongersma. Brongersma is mostly known for his books on loving boys. The former politician wrote about "very normal

and sensible friendships" and "meetings with boys, never children, but boys of approximately fifteen years old." Because of these stories, Van Kilsdonk developed "an enormous eagerness to take lessons in the school of human experiences and the heart." In any case, Brongersma chose euthanasia, pushed by a quickly changing and harsh social climate, and Van Kilsdonk conducted the funeral.

INNER CALLING

The "Studenteneklesia" founded by Van Kilsdonk eventually came under the umbrella of theologian and poet Huub Oosterhuis. To his sorrow, Van Kilsdonk had to watch how the student pastorate changed into a political-cultural gathering: "the joys

and sorrows of their souls do not come to the surface there." Before that, the contrary Van Kilsdonk had already become a legendary figure in the student world of Amsterdam. Because those who, like me, studied in Amsterdam in the 70s and 80s, could not escape the father. He was visibly present on many locations: "I literally received thousands of men and women, and boys and girls, who did not find enough happiness, and sometimes even worse. As a father, I have experienced everything that life has to offer. [...] Basic human love and respect, that is what the pastorate is all about. If you cannot muster that, you are unfit for any service. [...] In the pastoral conversation, I breathe in what I am told, and I breathe it out again. That is how I help to heal wounds. That is my inner calling."